

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
завідувач кафедри

д.ф.н., проф. Харченко Ю. В.

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧО ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: А Освіта/Педагогіка
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: A4.07 Середня освіта (Географія)
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота

Форма навчання денна/заочна
(назва)
(денна, заочна.)

2025-2026 навчальний рік

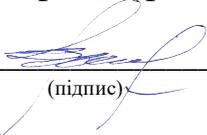
Робоча програма навчальної дисципліни “Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи” розроблена на основі освітньо-професійної програми “Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота” навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня “бакалавр” за спеціальністю А4.07. Середня освіта (Географія)

Розробники: Зарубіна А.В., доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук, кандидат географічних наук, доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри філософії та соціальних наук

(підпис)

Харченко Ю. В.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни “Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи” для студентів спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 14 с.

© Зарубіна А.В., 2025 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>А Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	нормативна		
Індивідуальне навчально-дослідне завдання _____ (назва)	Спеціальність: <u>А4.07 Середня освіта (Географія)</u> (шифр і назва)	Рік підготовки		
		3-4-й	3-4-	
Загальна кількість годин – 90		Семестр		
		6-7-й	6-7-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Освітня програма: <u>Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота</u> (шифр і назва)	6-й – 8	6-й – 6	
		7-й - 10	7-й - 4	
		Практичні, семінарські		
		6-й – 8	6-й – 6	
		7-й – 14	7-й – 4	
		Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лабораторні	
			- год.	год.
			Самостійна робота	
			6-й – 29	6-й – 33
			7-й -26	7-й -37
		Консультації:		
		- год.	- год.	
		Вид контролю:		
		7 сем екзамен	7 сем екзамен	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу:

Завдання вивчення курсу:

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі або проблеми в галузі середньої (у т.ч. профільної) освіти (за предметною спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія)) та вищої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, географічної науки,

здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень за умови комплексності та невизначеності умов організації освітнього процесу.

загальні	фахові
<p>ЗК2 – здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей, зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, до осіб, які навчаються.</p> <p>ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.</p> <p>ЗК5 – здатність застосовувати набуті знання на практиці, критично сприймати інформацію, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації.</p> <p>ЗК6 – навички забезпечення безпеки життєдіяльності та здорового способу життя, збереження здоров'я і високої працездатності.</p>	<p>ФК5 – здатність до виконання функціональних обов'язків вчителя географії та класного керівника, педагогічного мислення, осмислення та аналізу педагогічної дійсності, застосування творчого підходу, моделювання та розв'язування педагогічних ситуацій, планування навчально-виховної роботи з дітьми, педагогами та батьками, застосування індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей, активізації пізнавальної діяльності, дотримання педагогічного такту.</p> <p>ФК8 – здатність планувати та конструювати процес навчання географії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, з врахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі й інформаційних.</p> <p>ФК9 – здатність проектувати і складати різноманітні тематичні карти, аналізувати інформацію за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами, використовувати ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та вирішення задач, пов'язаних із просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.</p> <p>ФКС1 – здатність застосовувати знання теоретичних основ рекреаційної географії, краєзнавства та туризму в професійній діяльності, характеризувати закономірності просторової організації рекреаційних та туристичних ресурсів світу, окремих країн та України.</p> <p>ФКС2 – здатність організувати</p>

краєзнавчо-туристичну роботу в закладах освіти, планувати та проводити краєзнавчо-туристичні заходи, розробляти туристичні маршрути і тури відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, основ гігієнічного та медичного забезпечення, особливостей фізичного розвитку учнів.

ФКС3 – здатність організовувати шкільне та туристичне краєзнавство, проводити краєзнавчо-туристичні дослідження своєї місцевості, збирати, упорядковувати і використовувати краєзнавчі матеріали, працювати з різними джерелами краєзнавчої інформації.

ФКС4 – здатність розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб, культури, релігії рекреанта, на підставі знань ресурсів рекреаційного регіону, існуючих технологій розробки екскурсійної програми, методик проведення екскурсій; володіння методикою організації музейної справи.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН19 – організовує співпрацю учнів і вихованців та ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях), визначає оптимальні шляхи організації учнівського колективу в різних видах діяльності;

ПРНС2 – моделює, організовує та проводить краєзнавчо-туристичні заходи, вміє розробляти туристські маршрути та тури відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, основ гігієнічного та медичного забезпечення, особливостей фізичного розвитку учнів.

ПРНС3 – організовує шкільне та туристичне краєзнавство, проводить краєзнавчо-туристичні дослідження своєї місцевості, збирає, упорядковує і використовує краєзнавчі матеріали, вміє працювати з різними джерелами краєзнавчої інформації

ПРНС4 – розробляє різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб, культури, релігії рекреанта, на підставі знань ресурсів рекреаційного регіону, існуючих технологій розробки екскурсійної програми, методик проведення екскурсій; володіє методикою організації музейної справи.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Теоретичні засади краєзнавчо-туристичної діяльності.

Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу. Історія краю як об'єкт краєзнавчої діяльності. Основні поняття й визначення краєзнавства і туризму. Етапи розвитку краєзнавства в Україні, Кіровоградській області.

Завдання та функції краєзнавчо-туристичної роботи в школі. Класифікація краєзнавства за різними ознаками. Форми і методи краєзнавчих досліджень.

Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні. Зародження шкільного краєзнавства в Україні. Краєзнавчий принцип Я. Коменського. Видатні педагоги, просвітителі К.Ушинський, О.Духнович, І.Франко, С.Русова та їх внесок у розвиток шкільного краєзнавства. Становлення і розвиток шкільного краєзнавства у ХХ столітті. Відродження краєзнавства в системі шкільної освіти у період незалежності України. Перша Всеукраїнська конференція краєзнавчих організацій у Харкові. "Засновник географічного українознавства" С. Рудницький. Внесок Олени Степанів у розвиток українського шкільного краєзнавства. Краєзнавчі дослідження проф. Володимира Геріновича. Кость Дубняк - український географ, краєзнавець. Підвищення ролі краєзнавства у навчально-виховному процесі, прийняття у 1958 році «Закону про зв'язок школи з життям». Праця М.Костриці «Туристсько-краєзнавча робота в школі» (1985). Роль молодіжних товариств у розвитку краєзнавства та туризму в Україні. Історія молодіжних товариств «Січ», «Пласт» та ін.

Тема 3. Форми краєзнавчої роботи в школі. Організація краєзнавчих заходів як одна з найбільш поширених і масових форм роботи в школі. Підготовка та проведення краєзнавчих конференцій. Краєзнавчі вікторини, ігри, квести.

Розділ 2. Функціональні напрями краєзнавчо-туристичної роботи в школі

Тема 4. Краєзнавчий гурток як організаційний центр позакласних занять. Мета роботи гуртка, особливості проведення занять, зміст роботи. Програми гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку

Тема 5. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій. Зміст і ознаки краєзнавчої екскурсії. Функції екскурсії – науковості, функція зв'язку теорії з життям, функція інформативності, функція організації культурного відпочинку, функція формування інтересів людини. Ознаки екскурсії. Класифікація екскурсій – за змістом, за місцем проведення, за способом пересування. Методика організації і проведення краєзнавчих екскурсій для школярів різних вікових категорій. Екскурсійна діяльність з учнівською молоддю Кіровоградської області.

Тема 6. Методика проведення туристських походів. Цілі та особливості туристського походу, організація туристського походу, основні етапи, вибір району та планування маршруту, комплектування групи, підготовка документації, розподіл обов'язків між членами групи, підготовка спорядження, організація харчування, організація медичного забезпечення, рух групи на маршруті, категорійні туристські походи, основні вимоги до організації біваку.

Тема 7. Організація роботи шкільного краєзнавчого музею. Основні принципи організації та діяльності музею. Функції музейної роботи. Основні напрями діяльності шкільного музею. Комплектування музейних фондів. Організація обліку, вивчення і зберігання музейних зібрань. Експозиційна робота. Напрями роботи шкільного музею: музейно-

організаційний, освітньо-виховний, навчально-програмний, організація змістовного дозвілля учнівської молоді.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	Усього	у тому числі						Усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Розділ 1. Теоретичні засади краєзнавчо-туристичної діяльності.														
Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу.	11	2	2	-	-	-	7		2					10
Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні.	13	4	2	-	-	-	7		2					10
Тема 3. Форми краєзнавчої роботи в школі.	13	2	4	-	-	-	7		1	2				10
Разом за розділом 1	37	8	8	-	-	-	21							
Розділ 2. Функціональні напрями краєзнавчо-туристичної роботи в школі														
Тема 4. Краєзнавчо-туристичний гурток	13	2	4	-	-	-	7			2				10
Тема 5. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій.	14	2	4	-	-	-	8			2				10
Тема 6. Методика проведення туристських походів.	13	2	4				7			2				10
Тема 7. Організація роботи шкільного краєзнавчого музею	13	2	4				7			2				10
Разом за розділом 2	53	8	16	-	-	-								
Усього годин	90	16	24	-	-	-	55	90	12	10	-	-	-	70

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу.	2
2	Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні.	4

3	Тема 3. Форми краєзнавчої роботи в школі.	2
4	Тема 4. Краєзнавчо-туристичний гурток	2
5	Тема 5. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій.	2
6	Тема 6. Методика проведення туристських походів.	2
7	Тема 7. Організація роботи шкільного краєзнавчого музею	2
	Разом	16

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття про краєзнавчо-туристичну роботу	2
2.	Історичні особливості розвитку КТР	2
3.	Форми краєзнавчої роботи в школі.	2
4.	Краєзнавчо-туристичний гурток	2
5.	Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	2
6.	Методика проведення туристських походів.	2
	Разом	12

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про краєзнавчо-туристичну роботу	2
2	Історичні особливості розвитку КТР	4
3	Вікові особливості учнів і КТР	2
4	Форми краєзнавчої роботи в школі.	2
5	Гурток – особливості організації та роботи	2
6	Розробка заняття краєзнавчо-туристичного гуртка	2
7	Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	2
8	Захист проектів розроблених навчальних екскурсій	2
9	Методика проведення туристських походів.	2
10	Захист проектів маршрутів походів	2
10		
	Разом	24

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про краєзнавчо-туристичну роботу	2
2	Гурток – особливості організації та роботи	2
3	Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій	2
4	Методика проведення туристських походів	2
5	Захист проектів	2
	Разом	10

4.3. Теми лабораторних занять
не передбачено

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Конспект Закону України "Про позашкільну освіту"		4
2.	Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 9.02.2016 р. № 42/2016. Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772 .	3	4
3.	Проект. Перспективи розвитку краєзнавчого руху: пропозиції до проекту Державної програми розвитку краєзнавства на період до 2025 р. Президія правління Національної спілки краєзнавців України.	3	4
4.	Основи правового регулювання екскурсійної діяльності	3	4
5.	ДСТУ EN 15565:2016 (EN 15565:2008, IDT) Туристичні послуги.	4	4
6.	Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році	4	4
7.	Конспект Закону України «Про туризм»	3	4
8.	Конспект Міжнародної «Хартії туризму»	3	4
9.	Рекомендації щодо складання звіту про туристсько-краєзнавчу подорож з активними способами пересування груп учнівської молоді.	3	5
10.	Рух учнівської молоді України за збереження традицій, звичаїв, обрядів народу «Моя земля - земля моїх батьків»	3	5
11.	Нормативно правова база організації клубів та гуртків.	4	5
12.	Основні внутрішні документи краєзнавчого музею	4	4
13.	Туристсько-краєзнавча робота в літньому оздоровчому таборі	4	4
14.	Музейні скарби України	4	5
15.	Нормативно-правова база краєзнавчо-туристичної діяльності з учнівською молоддю	3	5
	Разом	55	70

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

не передбачено

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни “Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи” передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп’ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проектний метод тощо).

Методи навчання:

За джерелом знань:

- *словесні:* розповідь, пояснення, лекція, інструктаж бесіда, диспут, дискусія;
- *наочні:* ілюстрація, демонстрація;
- *практичні:* практичні роботи, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації, складання конспектів (тез), робота з картою, робота з туристським спорядженням, підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій, метод проектів, аналіз проблемних ситуацій, тощо

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, пошуковий, дослідницький;

За логікою пізнання: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, класифікація, абстрагування.

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom,).

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об’єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- залік;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи.

Оцінюванню підлягають:

- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- активність при обговоренні питань практичного заняття;
- виконані практичні роботи;
- реферати, презентації, доповіді;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань тощо.

Методи поточного контролю: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, перевірка практичних робіт, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів; контрольна робота; перевірка виконаних завдань у класі на платформі Google Classroom тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни “Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи”

Оцінювання якості знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточне оцінювання

Поточне оцінювання здійснюється на практичних заняттях, на консультаціях (при відпрацюванні пропущених занять чи при бажанні підвищити попередньо отриману оцінку) та під час контролю за самостійною роботою студентів.

Види робіт студентів, які підлягають поточному контролю:

- усна відповідь;
- виконання практичної роботи;
- доповідь чи повідомлення;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- письмові завдання (контрольні, самостійні роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Максимальний бал з кожною темою практичного заняття – **5 балів**

Самостійна робота – 10 балів

Крім того, студент має змогу отримати 0,5 бали за доповнення.

Критерії оцінювання студентських теоретичних усних відповідей чи повідомлень на практичних заняттях з курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи»

При оцінюванні усних, письмових відповідей та повідомлень студентів **враховується:**

- рівень осмислення навчального матеріалу;
- рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання додаткової літератури;
- порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

Максимальна кількість балів за усну відповідь чи повідомлення – **5 балів**.

5 балів ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату соціальної географії та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. У відповіді демонструється розуміння причинно-наслідкових зв'язків та соціально-географічних закономірностей розвитку територій. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань соціальної географії та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

4 бали ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Розуміє суть основних соціально-географічних закономірностей, не достатньо глибоко розкриває причинно-наслідкові зв'язки. У відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з соціальної географії чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат соціальної географії в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає причинно-наслідкові зв'язки та історико-географічні закономірності, але не достатньо повно розкриває їх зміст. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь фрагментарна. Студент не має системних знань з соціальної географії чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат соціальної географії в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, непослідовний нелогічний. Студент майже не розуміє суть причинно-наслідкових зв'язків та соціально-географічних закономірностей. Студент не вміє використовувати знання на практиці. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли студент має поверхові знання з теми. Оперує лише окремими фразами, відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не знає причинно-наслідкових зв'язків та соціально-географічних закономірностей. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання практичної роботи

При оцінювання практичних робіт враховуються:

- відповіді при захисті роботи;
- повнота виконання завдань;
- правильність та якість виконання завдань;

- наявність висновків;
- акуратність в оформленні тощо.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – **5 балів**.

5 балів ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання практичної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу з теми практичного заняття. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

4 бали ставиться, коли студент виконав всі завдання для практичної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь на питання викладача при захисті роботи майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли студент виконав 2/3 завдань або виконав всі завдання практичної роботи, але 1/2 з них виконана не досить якісно. Відповідь на теоретичні питання під час захисту практичної роботи неповна, фрагментарна. Студент продемонстрував недостатній рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо. Картографічні матеріали оформлені частково правильно, виконані не зовсім якісно та охайно. У роботі наявні фактичні та/або стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань практичної роботи. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент недостатньо оволодів вміннями аналізу, порівняння тощо. Відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. Картографічні матеріали оформлені з помилками, виконані не якісно та неохайно. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли студент виконав 1/2 завдань практичної роботи, але зі значними помилками та неточностями. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент не оволодів вміннями аналізу, порівняння тощо. Відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. Картографічні матеріали оформлені з помилками або відсутні. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Максимальна кількість балів за завдання для самостійної роботи – **10 балів**.

9-10 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем курсу соціальної географії, що виноситься на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань соціальної географії та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

7-8 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

5-6 б. ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

3-4 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1-2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання рефератів

При оцінюванні реферату враховуються:

- ступінь розкриття теми;
- рівень науковості та доступності тексту реферату;
- вміння працювати з науковою літературою, систематизувати та структурувати матеріал;
- наявність авторської позиції, самостійність оцінок і суджень;
- використання при підготовці реферату декількох джерел інформації;
- дотримання вимог до оформлення реферату (наявність титульної сторінки, плану, вступу; правильність оформлення посилання на використані джерела; список використаних джерел; оцінка грамотності та культури викладу; дотримання вимог до обсягу реферату тощо);
- вільне володіння матеріалом реферату при захисті.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за реферат – **5 балів**.

5 балів ставиться, коли виконані всі вимоги до написання реферату: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.

4 бали ставиться, коли основні вимоги до реферату виконані, але при цьому допущені незначні недоліки, не зовсім витриманий обсяг реферату, є недоліки в оформленні.

3 бали ставиться, коли основні вимоги до реферату виконані, але при цьому допущені значні недоліки, є значні неточності у викладі матеріалу; відсутня логіка викладу, не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні.

2 бали виставляється якщо є істотні відступи від вимог до реферування, тема висвітлена дуже поверхово або частково, відсутні висновки; не витриманий обсяг реферату; є серйозні недоліки в оформленні.

1 бал виставляється у випадку, коли тема реферату не розкрита, продемонстровано нерозуміння студентом проблеми; обсяг реферату занадто малий; не дотримано вимог до оформлення реферату.

Критерії оцінювання презентації

При оцінюванні комп'ютерної презентації враховуються:

- наявність титульного слайда, на якому зазначено назву доповіді/презентації та відомості про авторів;
- логічна послідовність слайдів;
- дотриманні вимог до тексту слайдів (наявністю заголовків, які висвітлюють основну ідею цього слайда; не більше ніж 6-8 рядків тексту на слайді, по 6-8 слів у рядку; текст повинен складатися з простих речень та коротких слів; розмір символів тексту має бути достатнім для розпізнавання з найвіддаленішого кутка аудиторії, рекомендований розмір символів не менше ніж 24 пт.);
- дотримання вимог до графічних об'єктів на слайдах (кількість зображень повинна бути достатньою для ілюстрації змісту слайда або виступу, але не переобтяжувати сприйняття відомостей; варто вибирати такі зображення, на яких деталі добре розрізняються; на одному слайді мають бути зображення одного стилю (або фотографії, або мальовані зображення) тощо).
- дотримання вимог до оформлення презентації: слайди не повинні бути перенасичені текстом, а містити більше графічних, картографічних та ілюстративних матеріалів; усі слайди бажано оформлювати в одному стилі; у кольоровій гамі презентації рекомендується використовувати не більше ніж 2-3 кольори та 2-3 їх відтінки; для демонстрації презентації на великому екрані з використанням мультимедійного проектора колір тла слайдів має бути світлим; колір тексту має бути контрастним до кольору тла.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за презентацію – **5 балів**.

5 балів ставиться, коли виконані всі вимоги до змісту презентації, повною мірою розкрита тема, дотримана логіка викладу матеріалу, витриманий обсяг презентації, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення слайдів.

4 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені незначні недоліки, дещо порушена логіка викладу або не зовсім витриманий обсяг презентації, є недоліки в оформленні слайдів.

3 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені значні недоліки у викладі матеріалу; відсутня або порушена логіка викладу; не витриманий обсяг презентації або матеріалу у слайдах; є недоліки в оформленні слайдів.

2 бали виставляється якщо є істотні відступи від вимог до презентації, тема висвітлена дуже поверхово або частково; відсутня логіка викладу, відсутні висновки; не витриманий обсяг реферату; є серйозні недоліки в оформленні слайдів.

1 бал виставляється у випадку, коли тема презентації не розкрита, продемонстровано нерозуміння студентом проблеми; обсяг презентації занадто малий; не дотримано вимог до оформлення слайдів.

У разі, якщо здобувач освіти подав **декларацію про визнання результатів неформального та/або інформального навчання** стосовно певного освітнього компонента освітньої програми, оцінювання здійснюється відповідно до **Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти**, у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, які можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, здобуваються у системі **неформальної освіти** шляхом участі в:

- тренінгах;
- майстер-класах;
- семінарах;
- вебінарах;
- дистанційних курсах;
- стажуваннях;
- інших видах навчальної діяльності, підтверджених документально (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом тощо).

(Відповідно до пунктів 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 зазначеного Порядку.)

Оцінювання результатів неформального та/або інформального навчання здійснюється на підставі поданих документів та аналізу відповідності здобутих результатів очікуваним результатам навчання за освітнім компонентом.

За рішенням викладача та кафедри, у межах дисципліни може бути **зараховано до 20 балів** із 100 за результатами визнаних форм неформальної або інформальної

освіти.

Кількість балів визначається **пропорційно обсягу (тривалості в годинах) і відповідності тематики** отриманої освіти змісту навчальної дисципліни.

Підсумковий (семестровий) контроль

З дисципліни «Методики організації краєзнавчо-туристичної роботи» передбачена така форма підсумкового контролю як екзамен. Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та дворівневою шкалою «зараховано», «не зараховано» та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем. У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

Розділ 1. Теоретичні засади краєзнавчо-туристичної діяльності

1. Предмет, мета і завдання курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи».
2. Історія краєзнавства в Україні: основні етапи становлення і розвитку.
3. Роль Кіровоградської області у розвитку краєзнавчого руху.
4. Основні поняття і визначення: «краєзнавство», «туризм», «туристсько-краєзнавча діяльність».
5. Класифікація краєзнавства за видами та напрямками.
6. Форми і методи краєзнавчих досліджень у школі.
7. Історія шкільного краєзнавства в Україні: основні етапи розвитку.
8. Краєзнавчий принцип у педагогічній діяльності Яна Амоса Коменського.
9. Внесок К. Ушинського, О. Духновича, І. Франка, С. Русової у розвиток шкільного краєзнавства.
10. Роль С. Рудницького у формуванні географічного українознавства.
11. Краєзнавчі дослідження Олени Степанів, В. Геріновича, К. Дубняка.
12. Розвиток шкільного краєзнавства в період незалежності України.
13. Форми краєзнавчої роботи в школі: індивідуальні, групові, масові.
14. Організація і проведення краєзнавчих конференцій, вікторин, ігор, квестів.

15. Завдання і функції краєзнавчо-туристичної роботи у школі.

Розділ 2. Функціональні напрями краєзнавчо-туристичної роботи в школі

16. Краєзнавчий гурток як форма позакласної роботи: мета, структура, зміст занять.

17. Планування роботи гуртка туристсько-краєзнавчого напрямку.

18. Види занять гуртка та методика їх проведення.

19. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій: етапи, підготовка, проведення.

20. Класифікація екскурсій за змістом, місцем і способом пересування.

21. Методика проведення навчальних екскурсій для різних вікових категорій школярів.

22. Екскурсійна діяльність з учнівською молоддю Кіровоградської області.

23. Туристський похід як форма краєзнавчої роботи: цілі, завдання, етапи організації.

24. Вимоги до організації туристського походу (документація, спорядження, харчування, медичне забезпечення).

25. Безпека життєдіяльності під час туристських походів.

26. Категорійні туристські походи: класифікація, вимоги, особливості.

27. Організація біваку та правила поведінки в польових умовах.

28. Шкільний краєзнавчий музей: структура, функції, напрями роботи.

29. Комплектування музейних фондів і зберігання матеріалів.

30. Експозиційна робота у шкільному музеї.

31. Виховне і пізнавальне значення шкільного музею.

32. Організація музейно-просвітницької діяльності з учнівською молоддю.

33. Нормативно-правова база туристсько-краєзнавчої роботи у школі.

34. Законодавчі основи позашкільної освіти та туристсько-краєзнавчої діяльності.

35. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності та її зв'язок із шкільним туризмом.

36. Основні напрями розвитку краєзнавчого руху в Україні до 2025 року.

37. Міжнародна хартія туризму: основні положення та принципи.

38. Державні стандарти туристичних послуг (ДСТУ EN 15565:2016) та їх значення.

39. Документація та звітність туристсько-краєзнавчих подорожей учнівської молоді.

40. Туристсько-краєзнавча робота у літніх таборах: організаційні аспекти, зміст, безпека.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання									Сума	
Розділ 1		Розділ 2							Екзамен	100
T1-2	T3-4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	
5	5	5	5	5	5	5	5	10		

T1, T2 ... T7 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

1. Брижак Н. Ю. Краєзнавча та туристична робота. Курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності “Початкова освіта”: Мукачево:МДУ, 2012. – 116 с.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навчальний посібник // С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 178 с.
3. Зеленська Л. І., Троценко О. В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Д.: РВВ ДНУ, 2012. – 80 с.
4. Колотуха О. В., Онищенко Є. В. Навчально-методичний комплекс курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи». – Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2016. – 32 с.
5. Колотуха О. В., Щербатюк Н. І. Організація краєзнавчо-туристської діяльності. Навчальний посібник. – Кіровоград: ПП. Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2012. – 186 с.
6. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навчально-методичний посібник. – Чернівці : ЧНУ, 2016. – 144 с.
7. Організація туризму: підручник / За загальною редакцією професора В. Я. Брича. – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2017 – 448 с.

8. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник. 2-е видання, доповнене та доопрацьоване. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – Херсон : ОЛДІПЛЮС, 2016. – 248 с.
9. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с.
10. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. За редакцією проф. Заставного Ф. Д. – К.: Знання, 2006. – 575 с.
11. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покоłodна. – Харків : Харк. нац. ун-т міськ. господарства імені О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
12. Правила проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України / Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.03.2006 року № 237 // Спортивний туризм. – К.: Федерація спортивного туризму України. – 2006.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Все про туризм – туристична бібліотека. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://infotour.in.ua/>.
2. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Міністерство культури України. [Електронний ресурс] : [офіційний портал]. – Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/control>.
4. Музейний простір. [Електронний ресурс] : [веб-портал]. – Режим доступу : prostir.museum.ua/info/about.
5. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.nbuv.gov.ua>
6. Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу: наказ державної туристичної адміністрації України від 24.09.2004 №83. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України :офіційний веб-портал. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1344-04>.
7. Про музеї та музейну справу: Закон України № 250/95-ВР від 29.06.1995 р. редакція від 04.11.2018. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-вр>
8. Чернов Б.О. Географічне краєзнавство: георетико-методологічна сутність / Укр. геогр.журн. 2018, 1(101), С. 63-68. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу:<https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/ugj-2018-1-63-68.pdf>
9. Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді [Електронний ресурс]. URL: <https://udcnpvctum.kyiv.ua/>

5.2. Методичне забезпечення

1. Тексти лекцій (в електронному варіанті).
2. Методичні розробки практичних занять (в електронному та паперовому варіанті)

3. Матеріали в навчальному класі " Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи" на освітній платформі Google Classroom

5.3. Інформаційні ресурси

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Примітки:

1. *Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.*
2. *Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.*
3. *Формат бланка – А4 (210^X297 мм).*